

Täysistunto

Torstai 24.11.2022 klo 16.01—19.20

4. Hallituksen esitys eduskunnalle kaivosmineraaliveroa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 281/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan ensi alkuun enintään se 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Saarikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.26 Valtiovarainministeri Annika Saarikko (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos myös äskeisestä keskustelusta, hyvät edustajakollegat. Toivon, että nämä puheenvuorossanne esiin nostamanne hyvät huomiot — jotka liittyvät niin ikään kotimaisten marjatuotteiden kohteluun ja toisaalta myöskin ihan perusteltuun huoleen sokeittomien tuotteiden terveysvaikutuksista — voivat olla asioita, joihin valtiovarainvaliokunta ja mahdolliset lausuntovaliokunnat voivat perehtyä. Pidän niitä keskustelun lähestymiskulmia oikeina, samoin tätä kotimaisuutta ja vesikeskustelua, jonka edustaja Autto puheenvuorossaan avasi.

Mutta sitten siirrytään verotuksen aivan toisenlaiseen aihepiiriin. Nimittäin, arvoisa puhemies, vaikka emme aivan kaikkia hallituksen linjaamia verotusta koskevia esityksiä enää katsoe lainkaan tarkoituksenmukaisiksi tuoda eduskunnalle tällä vaalikaudella, niin on joitain merkittäviä verolakeja vielä etenemässä. Tämä esitys kaivosmineraaliveroa koskevaksi lainsäädännöksi on minusta sellainen.

Tässä siis ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusi Suomessa louhittuihin kaivosmineraaleihin kohdistuva vero. Soveltamisalaan kuuluvat kaikki kaivoslaissa tarkoitetut kaivosmineraalit, lukuun ottamatta kullanhuuhtontaa. Veron tavoitteena on ottaa huomioon kaivoslaissa tarkoitettujen kaivosmineraalien luonne uusiutumattomana luonnonvarana ja ohjata yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus niiden käytöstä veron muodossa. Verolla ei ole ympäristönsuojelullisia tavoitteita. Kaivostoimintahan perustuu pitkälti lupajärjestelmään, ja ne asiat ratkotaan luvituksessa. Kaivos- ja ympäristölainsäädäntö on niitä varten. Esitys perustuu hallitusohjelmakirjauksiin ja talousarvioneuvotteluissa hallituksen matkan varrella tehtyihin päätöksiin.

Ennen tämän esityksen valmistelua on pohdittu toteuttamisvaihtoehtoja verolle valtio-neuvoston TEAS-hankkeessa vuonna 21 ja erikseen vielä työryhmässä nyt kulu- van vuoden keväällä. Sen pohjalta on tehty esitetty veromalli, joka olisi luonteeltaan, voi sanoa, rojal- tittyyppinen suoritus, joka olisi mahdollisimman yksinkertainen ja kaavamainen. Vero-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2022 vp

velvollinen olisi pääsääntöisesti kaivosyhtiö, joka on louhinut kaivosmineraalin ja jolta edellytetään kaivoslainsäädännössä tarkoitettua lupaa tähän kaivostoiminnan harjoittamiseen. Metallimalmien vero olisi 0,6 prosenttia malmin sisältämän metallin verotusarvosta, ja se perustuisi lähtökohtaisesti maailmanmarkkinahintoihin. Muiden kaivosmineraalien vero olisi 0,2 euroa tonnilta louhittua kaivosmineraalia kohti.

Arvio verotuotosta on 25 miljoonaa euroa vuodessa. Pidän erityisen tärkeänä sitä, että verotuotosta 60 prosenttia tilitetään kaivosten sijaintikunnille, sinne missä kaivostoimintaa tapahtuu ja jossa se heijastelee monin tavoin kunnan ja kuntalaisten arkeen. Vastaavasti 40 prosenttia vähemmän siis tulee valtiolle. Verotuotto tilitettäisiin sille kunnalle, jossa kaivos sijaitsee. On hyvin merkittävää ja kauan toivottua, että kaivoskunnat saisivat myös paikallisesti osuuden yhteiskunnalle ohjattavasta kohtuullisesta korvauksesta kaivosmineraalivarojen käytöstä.

Tässä yhteydessä totean, arvoisa puhemies, omana näkemyksenäni, pohjoisen alueella-kin tästä paikallisten päättäjien kanssa keskustelleena, että on aivan oikein, että tämän keskustelun yhteydessä avataan pohdinta, jota myös hallitus omissa neuvotteluissaan kävi läpi, että onko oikein, että vero kohdistuu yhteen paikkakuntaan, koska kaivostoiminnan heijasteet voivat olla huomattavasti yhtä paikkakuntaa laajemmat. Nyt kuitenkin, kun luodaan ihan kokonaan uusi vero, tämä on minusta perusteltu lähtötilanne. Mutta olen esimerkiksi hyvin avoimin mielin suhtautunut esityksiin, jotka vastaisivat ikään kuin MAL-sopimuksia kaivosalaan liittyen, vastaavasti aluepoliittisia asioita ja vaikutuksia alueelle ikään kuin selvittäviä ja ne tunnistavia ratkaisuja, joissa myöskin nähtäisiin kaivostoiminnan laajemmat vaikutukset alueelle. Mutta nyt oleellista oli, että me saimme aikaiseksi veron, jossa ylipäättään verotuottovaikutus näkyy myös alueelle. Se on minusta yhteiskuntapoliittisesti erittäin oikea linjaus, koska siellä se kaivostoiminnan ja mineraalilouhinnan vaikutus todella näkyy.

Ja, arvoisa puhemies, tässä esityksessä ei ehdoteta muutoksia valtionosuuslakiin, vaan arvio kaivosmineraaliveron sisällyttämisestä valtionosuuksien tasausjärjestelmään tehdään omana kokonaisuutena ja myöhemmin osana laajempaa kuntien rahoitusjärjestelmän kehittämistä.

Puhemies! Muutama sana vielä esityksen keskeisistä vaikutuksista: 25 miljoonaa verotuottoa, se 10 miljoonaa valtiolle, 15 miljoonaa kunnille, ja ensimmäistä kertaa verotuotto kertyisi vuonna 25. Käytännössä tämä olisi esimerkiksi vaikkapa Sodankylän, Sotkamon, Keminmaan ja Kittilän kuntien osalta suhteellisen suuri verotuotto kunnan muihin verotuloihin nähden, sillä alueella todellakin sijaitsee suuria metallimalmikaivoksia. Verorasituksesta valtaosa, arviolta noin 22 miljoonaa euroa, kohdistuisi juuri metallimalmiin ja suurin verorasitus tietysti tuotannon arvoltaan suurimpiin kaivoksiin. Muiden osuus olisi 3 miljoonaa euroa, siis muiden kuin metallimalmikaivosten. Verorasitus painottuisi muutamaa louhintamäärältään suureen kaivokseen, joihin kuuluvat Siilinjärven apatiittikaivos ja kaksi suurehkoa kalsiittikaivosta.

Voidaan arvioida, että valtaosa verorasituksesta jäisi kaivostoimialan maksettavaksi, koska hinnat määräytyvät globaalisti. Tämä merkitsee sitä, että verolla ei olisi vaikutusta jatkojalostuksessa syntyvien tuotteiden, metallirikasteiden tai lannoitteiden, hintoihin. Tätäkin pidän tärkeänä. Vaikutusta hintoihin voisi olla ehkä ainoastaan sellaisessa tilanteessa, jossa kaivostuotanto vähenisi Suomessa tämän veron takia ja suomalaisesta kaivostuotannosta valmistetut tuotteet, kuten lannoitteet, on myyty suomalaisille ostajille maailmanmarkkinahintaa selvästi edullisemmin esimerkiksi pienempien kuljetuskustannusten takia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2022 vp

On totta kai väistämätöntä, että tämä rojalittytyyppinen vero muodostaa kustannuserän kaivosyrityksille ja alentaa toiminnan kannattavuutta, mutta vaikutusta pienentävät kuitenkin suhteellisen pieni tuottotavoite ja verokanta. Parametrit on asetettu sillä tavalla, että vero on ennen kaikkea periaatteellinen. Ehdotetun suuruinen arvorajalti muuttaisi toiminnan metallimalmikaivoksissa kannattamattomaksi hyvin harvoin, karkeasti arvioiden noin 1—2 prosentissa kaivoshankkeita — siis sitä kautta turvallinen ratkaisu.

Tämä on yksinkertaistettu versio, uusi vero, kaivosmineraalivero, ja ehdotettavan veromallin lisäksi valmistelussa on arvioitu myös nettotulon verottamiseen perustuvien veromallien sopivuutta lähtökohdaksi. Ja kun aikanaan tästä nyt saadaan ensivaiheen kokemukset ja myös vaikutukset, enemmän tietoa, on syytä arvioida, miten tätä veromallia tulisi kehittää myös itse veromuodon mutta myös tämän tuotonjaon kuntakysymyksen osalta.

Lait olisi tarkoitettu tulemaan voimaan, arvoisa puhemies, vuoden alusta vuonna 2024. Lakia sovellettaisiin niihin kaivosmineraaleihin, joita koskeva veron suorittamisvelvollisuus syntyy lain voimaantulon jälkeen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Edustaja Kiviranta.

17.33 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Kaivostoiminta on lisääntynyt Suomessa erityisesti viime vuosikymmenen aikana, ja näyttää siltä, että kyseessä on vasta alkukehitys. Meillähan tiedetään olevan varsin rikkaat kaivosmineraalivarat. Kaiken aikaa on käyty keskustelua kaivostoiminnan yhteiskunnalle aiheuttamista hyödyistä ja haitoista sekä siitä, miten yhteiskunnalle voitaisiin ohjata kohtuullinen korvaus uusiutumattomien kaivosmineraalivarojen käytöstä.

Tässä yhteydessä on noussut esiin myös erillinen kaivosmineraalivero. Luonnonvaroja koskevan kansainvälisen kilpailun kiristyessä kansallinen sääntelymme ei saa johtaa tilanteeseen, jossa kaivosmineraalit myydään ilman kohtuullista korvausta Suomen rajojen ulkopuolelle. Kaivosmineraalit ovat luonteeltaan kerran hyödynnettäviä luonnonvaroja, joiden hyödyntämisestä yhteiskunnan tulee saada korvaus.

Nyt ollaan ottamassa käyttöön uusi Suomessa louhittuihin kaivosmineraaleihin kohdistuva vero. Vero olisi luonteeltaan rojalittytyyppinen suoritus. Ehdotettava veromalli olisi mahdollisimman yksinkertainen ja kaavamainen. Ehdotuksen perusteella metallimalmien vero määräytyisi arvoperusteisesti ja muiden kaivosmineraalien vero määräperusteisesti. Verovelvollinen olisi se, joka on louhinut kaivosmineraalin ja jolta edellytetään kaivoslainsäädännössä tarkoitettua lupaa kaivostoiminnan harjoittamiseen. Kaivosten sijaintikuntien osuus kaivosmineraaliveron tuotosta olisi 60 prosenttia ja valtion osuus 40 prosenttia. Tietysti tuo kunnan osuus saisi olla suurempikin, mutta hyvä näin. Verotuotto tilitettäisiin sille kunnalle, jossa kaivos sijaitsee.

Verotuottoa kertyisi niille 45 kunnalle, joiden alueella sijaitsee kaivos. Osassa kaivoskuntia verotuotto jäisi suhteellisen vähäiseksi, mutta sellaisissa kunnissa, joissa on suuria metallimalmikaivoksia, verotuotto olisi suhteellisen suuri suhteessa kunnan muihin verotuloihin. Esimerkiksi Sodankylän, Sotkamon, Keminmaan ja Kittilän kaivosmineraaliverosta saamat tulot vastaisivat kaivosten julkisten tuotantolukujen perusteella arvioiden noin 10—20:tä prosenttia näiden kuntien muutoin saamista verotuloista vuonna 2024.

Suurin osa veron tavoitteen mukaisesta yhteiskunnan saamasta korvauksesta uusiutumattomien luonnonvarojen käytöstä kohdentuisi kaivosten sijaintikunnille eikä suomalai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2022 vp

selle yhteiskunnalle kokonaisuudessaan. Käytännössä noin puolet verotuotoista kohdentuisi niille neljälle kunnalle, joissa on suuria metallimalmikaivoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Edustaja Kivelä.

17.37 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! On todellakin korkea aika, että Suomessa otetaan käyttöön erillinen kaivosvero. Maaperän mineraalit ovat yhteistä omaisuuttamme, ja on tärkeää, että yhteiskunta saa niiden louhimisesta kohtuullisen korvauksen, varsinkin kun valtio joutuu viime kädessä kantamaan vastuun myös mahdollisista ympäristövahingoista. Kaivosveron toteuttamistapa on saanut kiitosta, sillä valittu malli on selkeä ja estää tehokkaasti verovälttelyä.

No, sen sijaan veron taso taas on kansainvälisestikin vertailtuna poikkeuksellisen matala. Metallimalmien vero olisi 0,6 prosenttia niiden arvosta, kun muissa maissa alimmat tasot ovat kahden ja viiden prosentin välillä. On huomioitava, että toimialan näkymät ovat hyvät, kaivosyritysten liikevaihdon odotetaan kasvavan ja Suomea pidetään erittäin houkuttelevana paikkana kaivosteollisuudelle. Olisi siis perusteltua ja varsin kohtuullista, että kaivosveron tasoa pyritäisiin tulevaisuudessa nostamaan. Vasemmistoliitto on jo ennen nykyisen hallituskauden alkua esittänyt maltillista metallimalmien kahden prosentin rojalativeroa.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto kannattaa kaivostoiminnan harjoittamista Suomessa. On reilua, että me osallistumme esimerkiksi vihreän siirtymän vaatimien mineraalien louhimiseen. Ympäristösäätelyssä on kuitenkin edelleen tiukentamisen varaa. Esimerkiksi malmia saa etsiä myös alueilla, jotka ovat aivan liian arvokkaita luontopääomaltaan annettavaksi teollisuuden käyttöön. Esimerkiksi ympäristöjärjestöt ja matkailuyritykset ovat vaatineet kaivoslain läpiviemistä mutta lisäksi kaivoslainsäädännön kokonaisuudistusta seuraavalla hallituskaudella. Suomen kaivoslainsäädäntö ei nykyisellään vastaa tämän päivän tarpeisiin ja tekee kaivostoiminnan lisäämisestä riskialtista.

Arvoisa puhemies! Kiitän hallitusta siitä, että tämä kaivoslainsäädännön ja myös kaivosverotuksen uudistustyö on aloitettu, mutta samalla haluan myös peräänkuuluttaa sitä, että kunnianhimon tasoa voidaan vielä jatkotyössä nostaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Hänninen.

17.39 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Metallimalmeja ja sivukiveä louhitaan Suomessa enemmän kuin koskaan. Siksi myös kaivostoiminnan sääntelyä on ollut aiheellista parantaa — se on korostanut tarvetta kaivostoiminnan sääntelyn parantamiselle.

Olemme uudistaneet kaivoslainsäädäntöä laajasti hallituskauden aikana, ja nyt käsitellyssä oleva kaivosvero on yksi kokonaisuuden tärkeimmistä hankkeista. Ajatus kaivosveron taustalla on yksinkertainen ja oikeustajua puhutteleva. Metsien lisäksi myös kaivosmineraalit ovat tärkeää yhteistä kansallista omaisuuttamme, ja niiden käytöstä tulee saada kunnollinen korvaus. Kaivostoiminta on elinkeinona tärkeä, mutta emme saa kuitenkaan lahjoittaa yhteistä omaisuuttamme kansainvälisille suuryrityksille ilmaiseksi. Myös talousvaliokunta on lausunut, että luonnonvaroja koskevan kansainvälisen kilpailun kiristyminen ei saa johtaa tilanteeseen, jossa kaivosmineraalit myydään ilman kohtuullista korvausta Suomen rajojen ulkopuolelle. Tästä on helppoa olla samaa mieltä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2022 vp

Arvoisa puhemies! Esitys on tärkeä askel oikeaan suuntaan. On ylipäänsä poikkeuksellista, että Suomen kaltaisessa pitkän linjan kaivosmaassa ei ole aiemmin peritty lainkaan kaivosveroa. Kun kaivosmineraalit on kerran kaivettu, eivät ne enää uusiudu kenenkään meistä elinaikana tai kenties edes tämän maailman aikana. Jos kaivetuista mineraaleista ei kaivamisen hetkellä makseta veroja, ne annetaan pois käytännössä ilmaiseksi, ja tämän vuoksi kyseessä on erittäin tervetullut ja kaivattu muutos kaivostoiminnan sääntelyssä. Yhteiskunnan kuuluu saada korvaus.

Vaikka otamme askeleen oikeaan suuntaan, olisi meillä kuitenkin varaa vielä pidempään askeleeseen. Esimerkiksi metallimalmien kohdalla veron esitetään olevan vain 0,6 prosenttia rikasteeksi toimitettavan metallin arvosta ja muiden kaivosmineraalien kohdalla 20 senttiä jokaiselta louhitulta 1 000 kilolta. Lyhyesti sanottuna veron taso on todella matala. Näin on huomauttanut myös esimerkiksi yritystoiminnan vaikutuksiin perehtynyt kansalaisjärjestö Finnwatch. Kansainvälisessä vertailussa metallimalmeista perittävä arvorajalti on yleensä alimmillaan 2—5 prosentin välimaastossa, joten olemme nyt esittämässä poikkeuksellisen matalaa verotasoa.

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi kohtuullisen korvauksen saaminen, ja on aiheellista kysyä, onko nyt ehdotettu verotaso kohtuullinen. Nykyiseen tasoon päädyttiin siksi, että veron suuruus on määritetty sille asetetun 25 miljoonan euron tuottotavoitteen mukaan. Näkemykseni kuitenkin on, että kohtuullisen korvauksen saamiseksi voisimme vaatia verolta suurempiakin tuottoja. Onhan kuitenkin kyseessä hinta kansallisomaisuudestamme — meidän on annettava sille siis arvoa. On myös vastuullista julkisen talouden hoitamista kiinnittää huomiota myös valtion tulopuoleen, jolla rahoitamme hyvinvointivaltiomme tärkeitä peruspalveluja.

Arvoisa puhemies! Nämä kriittiset huomiot sanottuani haluan kuitenkin vielä korostaa, että kaivosvero ja sen ympärillä oleva laajempi kaivoslainsäädäntö on ehdottoman tärkeä ja pitkään kaivattu uudistus. Uudistuksessa on monia hyviä elementtejä, mutta vasemmistoliitto on valmis tekemään parannuksia esimerkiksi kaivosten ympäristönsuojelun tasoon vielä tämän eduskuntakäsittelyn aikana. Kaivostoiminta on tärkeässä osassa esimerkiksi reilun siirtymän toteuttamisessa. Sitä tulee kuitenkin Suomessa toteuttaa sellaisilla pelisäännöillä, joissa yhdistyvät niin ekologinen, yhteiskunnallinen kuin taloudellinenkin keskeisyys.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Mäkelä.

17.44 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Harvoin sellaista puheenvuoroa pääsen pitämään, että kannatan jonkin uuden veron säätämistä tai entisen korottamista. Se on poikkeuksellista. Nyt tässä tapauksessa kuitenkin tästä kaivosverosta puhuttaessa pidän sellaisen puheenvuoron, jossa pidän tämän kyseisen veron säätämistä hyvänä asiana. Miksi näin? Malmivarat ovat kansallisomaisuutta, ja niitä hyödynnetään myöskin ulkomaalaisomisteisten yritysten toimesta, ja tämän tuloksena Suomen kyllä kuuluu saada oma osuutensa niiden malmivarojen tuotosta itselleen verotuksen kautta. Siksi tämä vero on mielestäni hyvä asia.

Kaivostoimintaa sinänsä Suomessa tarvitaan. Suomesta löytyy erilaisia malmeja, ja niitä pitää voida hyödyntää, kunhan se tehdään niin, että se huomioi ympäristötekijät ja mahdolliset tekijät riittävällä tavalla. Ei voi ajatella niin, että meillä olisi kaivostoiminnan täyskielto Suomessa. Se ei ole tätä päivää eikä realismia eikä elinkeinoelämämme tarpei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2022 vp

den mukaista, mutta nämä asiat on silti huomioitava ja verotuoton kaivostoiminnasta on jätävä Suomeen, samalla kun ympäristövaikutukset huomioidaan ja sitä rahastoa puskuroidaan riittävästi, että voidaan hoitaa ne mahdolliset ympäristöongelmat.

Mitä tulee tämän veron tasoon, jota aiemmat puhujat ovat hieman kritisoineet liian matalaksi, niin on varmaan syytä, että valiokunta tätä asiaa käsitellessään selvittää näitä verotasoja verrokkimaissa ja sitä, olisiko jo tässä vaiheessa syytä tehdä joitain korjauksia veron tasoon Suomessa vai olisiko syytä jättää seurantaan tulevaisuuden kannalta, miten tämä vero kehittyy ja käyttäytyy, mitä se tuottaa ja onko se meille jonkinlainen kilpailuetu, että meillä on matalampi verotaso kuin muissa maissa, ja sen mukaan sitten säätää tätä veroa. Eli valiokunnalle harkintaa mietinnön käsittelyvaiheeseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Autto.

17.46 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Ministeri Saarikkoa täytyy kiittää siitä, että todella tässä hallituksen loppuvaiheen aika kaoottisessakin tilanteessa, jota eduskunta on tässä joutunut todistamaan, olette kuitenkin priorisoineet tämän lakiesityksen ja tuotte esityksen siitä, että Suomeen säädetään tällainen kaivosvero. Tämä on monessakin mielessä erittäin tärkeä ja tarpeellinen uudistus.

On totta, että kun tässä maailmanajassa Euroopan strateginen autonomia korostuu ja toisaalta samaan aikaan pyrimme saamaan aikaan tällaisen puhtaan teknologian siirtymän, siirtymän puhtaaseen energiatalouteen, niin näitä maaperämme rikkauksia tarvitaan aivan valtavasti. Tässä mielessä Suomelle tietysti avautuu mahdollisuus viisaalla politiikalla luoda sen kaltaista kestävää kasvua maallemme, mitä olemme osanneet tehdä vaikkapa metsäteollisuuden osalta niin, että Suomessa metsiä on vastuullisesti hoidettu ja niitä on pystytty viisaasti hyödyntämään niin, että aivan tuolta 1600-luvulta asti olemme saaneet maallemme vaurautta ammennettua tavalla, joka on sitten luonut hyvinvoinnille edellytyksiä. On selvää, että tässä kaivostoimialassa on vastaavanlaisia mahdollisuuksia kuin mitä näemme vaikkapa naapurimaassamme Ruotsissa, joka tällä hetkellä vaurastuu suunnottomasti tässä tilanteessa, jossa todella tätä puhtaan teknologian siirtymää tehdään. Mutta, arvoisa puhemies, se vaatii sitä, että meillä lainsäädäntö on monella tapaa kunnossa.

Kun valtiovarainministeri kuvasi sitä, että kaivosveron merkitys on ehkä enemmän periaatteellinen, niin varmasti se sitä onkin, mutta on sillä myös valtava käytännön merkitys näille paikkakunnille, joilla kaivostoimintaa harjoitetaan, esimerkiksi Sodankylälle, Kittilälle, toisaalta Keminmaalle, Sotkamolle. Kyllä siellä näitä tuloja todella kaivataan. Ja oli todella tärkeää havaita, että myös valtiovarainministeri Saarikko ajattelee samoin kuin itse, että kun kaivosten yhteiskunnallinen merkitys on niin valtavan suuri ja ne konkreettiset vaikutuksetkin usein ulottuvat laajemmalle kuin se sijaintikunta, niin päästäisiin tällaiseen, juurikin MAL-sopimusten kaltaiseen KAL-ajatteluun siitä, että kaivos, asuminen ja liikenne saataisiin soviteltua yhteen. Ja kun nyt tästä kunnan osuudesta on ajateltu, että se on se 60 prosenttia, niin se valtiolle tuleva 40 prosenttiakin veron tuotosta vähän ikään kuin korvamerkittäisiin näihin KAL-tyyppisiin sopimuksiin sitten sille alueelle, jolle valtio ojentaa käden liikenneinfran kehittämiseen, asumisen kehittämiseen, jotta nämä hankkeet sitten myös sen paikallisen aluetalouden näkökulmasta voisivat kestävästi toteutua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Bergqvist.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2022 vp

17.49 **Sandra Bergqvist r:** Arvoisa puhemies! Tämä kaivoslaki on varmasti ihan hyvä ja se on perusteltukin, mutta haluan kuitenkin tuoda esiin vähän muitakin näkökulmia, lähinnä kalkkikaivosten toiminnasta. 95 prosenttia kalkista jää Suomeen, siis ihan suurin osa siitä, mitä kalkkikaivoksista tulee. Tämä käytetään paperiteollisuuteen, elintarviketeollisuuteen, maatalouteen, veden puhdistamiseen ja rakennusteollisuuteen.

Vaikka asunkin semmoisessa kunnassa, mistä löytyy iso kalkkikaivos, niin en voi olla ajattelematta sitä, minkälaisia vaikutuksia näillä uusilla veroilla on tähän toimintaan. Meidän täytyy myös varmistaa, että ei ammuta itseämme jalkaan: tiedämme esimerkiksi just sen, että maatalous on kovassa ahdingossa, tiedetään, että paperiteollisuus on Suomelle erittäin tärkeä, suomalaiset tarvitsevat edelleenkin ruokaa, myös elintarviketeollisuus kärsii tästä, ja tarvitaan myös tulevaisuudessa puhdas vesi, puhumattakaan rakennusteollisuudesta, mikä myös on tietysti äärimmäisen tärkeä Suomelle. Haluan vain nostaa esiin tässä, että kun luodaan tämäntyyppisiä uusia veroja, niin meidän pitäisi miettiä myös tätä kokonaisuutta, että jos nostetaan meidän omien hinnat, niin millä tavalla tämä sitten edistää Suomea. Tämmöisenä kommenttina tässä. Olisi äärimmäisen tärkeää, että just nämä teollisuudet pysyvät kuitenkin jatkossakin kannattavana ja mahdollisena Suomessa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Holopainen.

17.51 **Mari Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Suomalaisen kaivoslainsäädännön malihan on ollut ”hyödyt muille ja haitat meille”, jos näin voi hieman kärjistää. Totta kai jonkun verran työpaikkoja syntyy, mutta automatisoituvassa kaivosteollisuudessa työpaikkojen määrä ei ole kovinkaan merkittävä, kun sitä tarkastellaan valtakunnallisella tasolla. Tämä on totta kai hyvin pääomaintensiivinen ala, ja on tärkeää, että tällaisessa mallissa, jollainen Suomen kaivoslainsäädäntö on, jossa valtauseriaatteella mikä tahansa yhtiö mistä tahansa maasta voi varata oikeastaan minkä tahansa alueen ja hyödyntää ne ainutkertaistaiset mineraalit, saadaan kuitenkin nyt vihdoinkin tämä kaivosvero, jota vihreät ovat kannattaneet pitkään.

Olisi varsin vastuutonta nämä ainutkertaistaiset mineraalit jakaa pois käytännössä ilmaiseksi. Näin ei toimi juuri mikään maa, jos mikään. Kaikki ovat kyllä ymmärtäneet, että tavalla tai toisella niistä mineraaleista täytyy myöskin periä hyöty yhteiskunnalle, koska nehan ovat meidän yhteisiä varoja. Tosin tässä meidän kaivoslainsäädännössä näin ei valitettavasti ole.

Kaivoslainsäädäntö tarvitsee laajemman remontin. Tämä kaivosvero ei tule vastaamaan kaikkiin ongelmiin. Jotta kaivostoiminta Suomessa on kestävä, sen täytyy olla myös sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä, ja tämä on totta kai kaikkien etu. Toivon, että tästä valitsisi yhteisymmärrys, että meidän tulee asettaa riittävät ekologiset reunaehdot myös kaivostoiminnalle, kuten muullekin teolliselle toiminnalle: Täytyy olla riittävät vaatimukset veden puhdistukselle ja suljetut vesikierrot, ja pitää minimoida louhintaa. Sitä ei voi toteuttaa niin, että ajatellaan, että louhimisen määrällä ei ole merkitystä, kun tiedetään, että itse asiassa suurin osuus jätteestä syntyy Suomesakin louhinnasta ja sivukivestä, jonne jää sitten edelleen erilaisia päästöjä aiheuttavia aineita, jotka valuvat sitten vesistöihin. Suomesakin vesistöt ovat lähistöllä, ja sateiden mukana sivukivikasat siellä vaikuttavat ympäristöön hyvin pitkään. On nostettu myös aiheellisesti esiin, että kaivosten pohjarakenteiden pitäisi olla kestävämpiä, kun tiedetään, että niiden pitäisi kestää siellä jopa satoja vuosia ja päästää mahdollisimman vähän päästöjä ympäristöön.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2022 vp

Ei voida puhua kestävästä kaivostoiminnasta ennen kuin nämä asiat saadaan kuntoon, ja yksi osa tästä on toki yhteiskunnalle kerättävä vero. On valitettavaa, että veromalli ei ole ympäristövero, jolla pyrittäisiin myös louhinnan määrää hillitsemään, kun tiedetään, että luontokato on yksi ihmiskuntaa uhkaavista vakavimmista uhista ja meidän pitäisi samaan aikaan myös vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä. Tässä on ilmeinen ristiriita, joka tulee ratkaista myös uusilla materiaali-innovaatioilla, joita nyt esimerkiksi metsäteollisuuden yhtiö Stora Enso pyrkii kehittämään Kotkan koelaitoksessa, jossa puupohjaista akkumateriaalia kehitetään. Eli tarvitsemme maltillista kaivostoimintaa, ja tarvitsemme myös luonnonvarojen käytön hillintää ja myöskin kulutuksen hillintää, jos aiomme tämän planeetan pelastaa, toivottavasti yhteisenä tavoitteena. Ja se, mikä tehdään, tulee tehdä kestävästi.

Tässä vielä jää nyt ratkaisematta se, miten kuntaosuus tasataan ja miten valtionosuudet hoidetaan. Se tulee myöhemmin vastaan. Tärkeää olisi huomioida, että kuten valtiovarainministeriökin on todennut, tämänkaltaiset verot tulisi yleensä kohdistaa yhteiskunnalle laajasti ja ne tulisi yleensä kohdistaa valtiolle, joka jakaa sitten myös kuntaosuuksia totta kai normaalina osana verotusmalleja. Myöskin tulisi huomioida, että kaivoksen hyöty ja haitta eivät kohdistu vain yhden kunnan alueelle, vaan siinä ovat myöskin naapurikunnat, jotka voivat pahimmillaan saada haittavaikutuksia mutta eivät sitten tätä verotuloa. Sekin olisi ollut hyvä käydä läpi.

Ennen kaikkea olisi ollut fiksua ottaa mallia Norjasta, joka on toiminut varsin viisaasti ihan maailman mittakaavassa Norjan luonnonvarojen suhteen. Elikkä Norja on perustanut öljyrahaston, joka on kasvattanut koko ajan arvoaan ja korolle korkoa, ja tämä hyöty tulee sitten myös tulevien sukupolvien käyttöön, koska kuten tiedetään, nämä mineraalit tosiaankin ovat vain kerran hyödynnettävissä. Näin ollen ne eivät ole mineraaleja, jotka ovat ikään kuin yhden kauden kuntapäätäjien omaisuutta jossain tietyssä kunnassa, vaan ne ovat koko yhteiskunnan omaisuutta ja ennen kaikkea ne ovat myös tulevien sukupolvien omaisuutta, koska eihän voida toimia niin, että vain hyödyt käytetään tietyssä ajassa ja sitten haitat jäävät vaikuttamaan hyvin pitkäaikaisesti. Viisainta olisi ollut toimia kuten Norja on äärimmäisen hyvin toiminut öljyrahaston suhteen, joka todellakin sitten myös tasaa tätä hyötyä tuleville sukupolville, kun tiedetään, että mineraalit ovat tuhansia vuosia siellä maan alla mutta vain kerran hyödynnettävissä. Siinä mielessä vertaukset metsäteollisuuden eivät ole kovinkaan osuvia, koska metsät kuitenkin ajan myötä uusiutuvat mutta mineraalien osalta näin ei ole.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt valitettavasti puoli tuntia on jo ylitetty, eli keskustelu ja asian käsittely tässä yhteydessä nyt keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.57.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.15.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Juuso poissa. — Edustaja Mäenpää.

19.15 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Jäin tänne saliin, koska nämä kaivoksiin liittyvät lait ovat aika herkkiä monen mielestä, ja ajattelin nyt ihan oman näkökulman tuoda siihen, mitä täällä aikaisemmin joku sanoi, että hyvin usein näistä kaivoksista ovat hyödyt menneet muille ja haitat ovat jääneet meille. Tällä nyt tavallansa pyritään saamaan valtiolle hyötyä, eliikkä asetetaan kaivosmineraaliveroja Suomessa louhittaviin mineraaleihin. Tästä verosta sitten sille kunnalle, missä tämä kaivos sijaitsee, menisi 60 prosenttia ja valtiolle jäisi sitten 40 prosenttia.

Tämä kaivoshomma on semmoista pitkäjänteistä työtä, ja itselläni ei hirveästi ole kokemusta muuta kuin yhdestä vanhasta kaivoskylästä, jossa olen käynyt. Outokumpu on perustanut vuonna 52 Vihantiin semmoisen kuin Lampinsaaren kaivoskylän. Voisi sanoa, että se on rakennettu ihan täysin metsään, sinne on rakennettu koulut, elokuvateatterit, asunnot ja kaikki, ja sitten toiminta on heikon kannattavuuden johdosta lopetettu vuonna 92. Sieltä Lampinsaaresta silloin nostettiin sinkkiä, kuparia, lyijyä, kultaa ja hopeaa. Tämä on minun mielestäni ehkä aika surullinen tarina. Me voidaan tästä nyt laskea, että se kaivoksen elinikä on ollut 40 vuotta. Minä en edes ole ihan varma siitä, ovatko sieltä mineraalit ehtyneet. Käsittääkseni eivät, vaan yleinen mineraalien, näitten malmien, hinta on laskenut niin alas, että se on tullut kannattamattomaksi. Ja sitten kun se on lopetettu vuonna 92, niin sieltä räjäytettiin se kaivoskuilu alas. Ymmärtääkseni ei mennyt montaa vuotta eteenpäin, kun tämä olisi ollut taas hyvinkin kannattava kaivoskylä. Että näissä pitäisi olla pitkäjänteisiä.

Minusta tuntuu pahalta, että kun tuo kaivoksen perustaminen on pääomavaltainen ala, niin hyvin usein, kun tänne Suomeen tulee kaivoksia, se on aina joku ulkomainen yhtiö. Minun mielestäni meidän pitäisi ottaa sitä kaivostoimintaa enemmän suomalaisiin käsiin, valtion käsiin. Siihen voisi käyttää jopa riskirahaa sillä tavalla... Haluan nyt verrata tätä siihen, että jos me otetaan yhteisiä velkoja Euroopan unionin kanssa — käytännössä otettiin viisi miljardia nettovelkaa tässä elvytyspaketin yhteydessä — niin miksi me ei perusteta kaivoksia itse ja oteta yhtä lailla sitä velkaa. Eliikkä me annetaan riskirahaa Euroopan unionille mutta ei suomalaiselle kaivosteollisuudelle. Tämä olisi jotenkin parasta: kun hyvin usein niistä kaivoksista jää haittoja, niin silloin olisi parasta, kun se olisi suomalaisten käsissä. Silloin me tiedettäisiin, mitä se on tuottanut, ja sen tuoton jälkeen, kun tuotto loppuu sieltä, me myös kannettaisiin sitten samalla vastuuta ja me pystyttäisiin paljon paremmin kontrolloimaan sitä, syntyykö niitä haittoja vai ei, ja pystyttäisiin estämään niitä haittoja. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.